

KIELEMME KÄYTÄNTÖ

Passiivityylistä

Amerikkalainen tyyliintutkija Rudolf Flesch katsoo nykyenglannin tavallisimmaksi tyylihäiriöksi passiivin ylettömän suosinnan. Asiaenglanti on hänen mukaansa suorastaan kalpeiden ja elottomien passiivi-ilmausten kahleissa; jännevät aktiivimuotoiset predikaatit ovat harvinaistuneet. (Vrt. seuraavia lauseita: *Johnnie is being hit by me. — I hit Johnnie. | No effort is spared by manufacturers to get our minds used to their products. — They spare no effort to hammer the names of their products into our minds.* Kirjoittaja valitsee mieluummin pitemmän ja monimutkaisen passiivirakenteen.)

Nykysuomessa on samoin havaittavissa milteipä hätkähdyttäviä merkkejä passiivityylin kasvavasta suosiosta. Seuraavat ylioppilaiden harjoitusaineista ja sanomalehdistä poimimani näytteet eivät pyri valaisemaan koko ilmiön ongelmaa; erittelen vain kömpelöimpiä esiintymiä.

1) Ilmeisesti mekaanista kiihdytintä -- on tutkittu ja sen mahdollisuuksia selvitetty myös länsimaisten tutkijoiden keskuudessa. 2) Sekä liian tyhjä että täysi vatsa rajoittavat suorituskykyä. Tämä tosiasia on varsin tunnettu rasittavaa urheilua harjoittavien keskuudessa. 3) Suurempaa juhlaa kuin olympialaiset ei urheiluväen keskuudessa tunneta. 4) Koulusta ja sen uudistamisesta on näinä päivinä keskusteltu sekä asiiantuntijoiden että tavallisten kansalaisten keskuudessa. 5) Guilford huomauttaa vuon-

na 1950 Amerikan Psykologiliitolle lähettämässään kirjelmässä, kuinka luovuuden alueen tutkiminen on psykologien keskuudessa laiminlyöty. 6) Kun seminaarissa esiintyi liikarositusta oppilaiden keskuudessa, tuntimäärää vähennettiin. 7) Kun aseistautumisvalmistelut vain jatkuivat molempien osapuolien keskuudessa, tilanne alkoi olla vaarallinen. 8) Vaikuttaja-aseman saaminen voi myös perustua viralliseen arvoasteikkoon. Tämä on todettu esimerkiksi mainosmiesten parissa. 9) Etelä-Vietnamin sotilashallituksen piirissä pidetään buddhalaisen vaatimuksia hyväksyttävänä. 10) Jazzin arvo tienä musiikin syvällisempään tuntemukseen on tunnustettu myös sinfonisen musiikin kannattajien piirissä. 11) Tällaista toimintaa ei kuitenkaan ole aivan varauksetta hyväksytty kaikkien kansalaisten piirissä. 12) Edelleen lähettiläs totesi Saksan kulttuuripyrkimysten saaneen erittäin ystävällisen vastaanoton opetusministeri Ailion taholta. 13) Suomen sosiaalidemokraattien taholta reunavaltioiden liittoutumissuunnitelmiin suhtauduttiin kielteisesti. 14) Niukka suomenkielinen kirjallisuus rikastui ja monipuolistui tänä aikana Mikael Agricolan ja Jaakko Suomalaisen toimesta. 15) Järkeilyfaktorin osalta on tarkoissa analyyseissa löydetty eri tutkijoiden toimesta useita kymmeniä komponentteja. 16)

Kenraali Suharton surmaamiseksi on tehty useita yrityksiä kommunistipuolueen toimesta.

Esimerkkilauseiden predikaatti on passiivimuotoinen tai merkitykseltään passiivinen. Eräänlaisena agenttina on substantiivin genetiivi, johon liittyy postpositio *keskuudessa, parissa, piirissä, taholta, toimesta*. Vanhastaan näillä postpositioilla ei kai tällaista tehtävää ole ollut. Matti Sadeniemi esitteli Kielivartiossa 20. elokuuta 1959 *taholta- ja toimesta-*muotisansoja, joiden liikkäytön selitykseksi hän viittasi vanhan kirjasuomen ablatiiviagentilliseen rakenteeseen (vanha kirjasuomi: *karhu ammuttiin maanviljelijältä Häkkiseltä*, nykysuomi: *karhu ammuttiin maanviljelijä Häkkisen toimesta*). Sadeniemi näki vanhan kirjasuomen rakenteen olevan nousemassa haudastaan. Nyt v. 1966 tuo ennustus on selvästi käynyt toteen: kansainvälinen, jähmeä passiiviytyi on kotiutunut varsinkin käännöskielemme. Luettelemieni postpositioiden yleisyys on passiivistumisen lieveilmiö; *keskuudessa, parissa, piirissä* korvannevat englannin passiivin agenttia osoittavaa *by*-prepositiota (huom. lokaalinen merkitys), *taholta* ja *toimesta* pikemminkin ruotsin ja saksan vastaavan rakenteen *av-* ja *von-*prepositiota.

Esimerkinäytteet voidaan tavallisesti muuntaa aktiivisiksi (tai sisällöltään aktiivistuneiksi) lauseiksi, jolloin

postpositioagentista tulee subjekti. Lause luontevoituu ja lyhenee. Vrt. seuraavia edellä esitettyihin samanumeroisiin:

1) *Myös länsimaiset tiedemiehet ovat tutkineet --.* 7) *Kun molemmat osapuolet vain jatkoivat aseistautumisvalmistelujaan --.* 8) *Tämän ovat esimerkiksi mainosmiehet todenneet --.* 9) *Etelä-Vietnamin sotilashallitus pitää buddhalaisien vaatimuksia hyväksyttävänä.* 12) *-- opetusministeri Ailion suhtautumeen erittäin myötämielisesti Saksan kulttuuripyrkimyksiin.* 14) *Mikael Agricola ja Jaakko Suomalainen rikastuttivat ja monipuolistivat -- kirjallisuuttamme.* 15) *Eri tutkijat ovat löytäneet -- järjelyfaktorin komponentteja.*

Passiivirakenteella voi joskus olla merkitystehtävä. 9. esimerkin passiivi ynnä *piirissä* saattaa tähdentää joidenkin hallituksenjäsenten epävirallisesti hyväksyvän vaatimukset; epämääräinen ilmaus on tällöin paikallaan. 13. esimerkissä viitataan joihinkin sosiaalidemokraatteihin, ei koko puolueeseen; silloin passiivin epämääräisyys ja vihjaileva *taholta* antavat oikean tyyllisävyä. 16. esimerkissä lienee kyse kommunistipuolueen toimeksiannosta, murhan yrittäjiä ei tunneta; passiivi on siksi luonteva. Painotettakoon kuitenkin: nämä passiivia vaativat tapaukset ovat poikkeuksia; yleensä ilmaus on aktiivistettavissa.

SAKARI VIHONEN

Yhdentyä 'integroitu'

Integroida-verbi on yleismaailmalliseen tapaan käytetty suomessakin jo kauan matematiikan terminä, merkityksenä 'määrittää integraali'. Hitaammin meille on tehnyt tuloa *integroida* (ja siihen liittyvästi *integroitu*, *integraatio*) väljemässä merkityksessä, jonka voisi määri-

tellä suunnilleen sanoin 'liittää erillisiä toimintoja yhtenäisesti toimivaksi kokonaisuudeksi'. Nykysuomen sanakirja ei tällaista käyttöä vielä mainitse, ja sen aineskokoelmassakin siitä on sodanedelliseltä ajalta vain jokunen poiminto. Seuraavat esimerkit ovat (1) psykologian